

viti kontakt sa Saveznicima,²⁴ uključenje vojnih snaga Mađarske u događaje na Balkanu značilo bi na neki način direktnu konfrontaciju. Osim spomenutog, i niz drugih dokumenata tiču se toga vrlo kritičnog perioda njemačko-mađarskih pregovora i dvolične politike predsjednika vlade Kálajja. Osjećajući želju Mađarske za povlačenjem Nijemci povećavaju pritisak na mađarsku vladu. Interesantno je da Horthy u svom pismu Hitleru od 7. V 1943. odbacuje njemačke optužbe protiv Kálayeve vlade.

I na kraju, nekoliko dokumenata potječe iz perioda okupacije Mađarske od strane Njemačke. Tu je pismo Horthyja Hitleru od 17. VII 1944. radi povlačenja njemačkih oružanih snaga iz zemlje i dokument o razgovorima koje je regent sa svojom pratnjom vodio 19. VII 1944. kod Klassheima o situaciji prouzrokovanoj njemačkom okupacijom.

*

Prikazana su djela u svakom slučaju izuzetne vrijednosti, jer otvaraju pogled u noviju historiju Mađarske, a dijelom i jugoistočne Evrope, u razdoblju od kraja I svjetskog rata pa sve do 1945, što dosad zbog vrlo rijetkog publiciranja mađarske historijske dokumentacije na svjetskim jezicima nije bilo u dovoljnoj mjeri moguće.

Osim u nekoliko slučajeva, kada se priloženi dokumenti poklapaju,²⁵ postoji sretan izbor priložene historijske dokumentacije u oba izdanja, koja se upotpunjuje. Jedini ozbiljniji prigovor odnosi se na manjkav prijevod nekih dokumenata, koji ne odražava potpuno originalni tekst pisan njemačkim jezikom.²⁶ Uzroke tome treba svakako tražiti u samoj prirodi dvaju jezika, koji u određenoj mjeri onemogućavaju adekvatno prevođenje.

Sve u svemu — ovi radovi jesu veoma važni za jugoslavenske historičare, jer proširuju mogućnost dubljeg proučavanja razdoblja koje je od osobitog interesa za razumijevanje političkih odnosa i njihova razvoja u ovom dijelu Evrope do kraja rata 1945.

Aman Prakash Chand

STUDIME HISTORIKE XVIII/I, 1—4, Tirana 1964. Universiteti shtetëror i Tiranës.

— Instituti i historisë dhe i gjuhësisë. Glavni urednik: Stefanaq Pollo; zamjenik: Aleks Buda. Redakcija: Deko Rusi, Gani Strazimiri, Luan Omari, Mentar Belegu, Petro Lalaj, Rrok Zojzi, Selim Islami, Zija Xholi.

Pojavom »Studime Historike« (Historijske studije) ispunjena je osjetna praznina u albanskoj historiografiji. Časopis je do odvajanja tematike kojom se bavio, tj. na historiju i lingvistiku, nosio do 1964. naziv »Buletini për Shkenecat Shoqërore« — Buletin za društvene nauke. Kao četvrtgodišnjak izlazi i sada u izdanju Instituta za historiju i jezik, donoseći rasprave, građu, kritiku i bibliografiju.

Prilozi prvoga godišta (1964) odnose se pretežno na gospodarsku i političku povijest u prvoj polovici XX st., i važan su doprinos poznavanju povijesnog razvoja Albanije u to doba.

Kahreman Ylli, »Lipanjaska revolucija 1924. god.«, konstatira da je borba za nacionalnu nezavisnost, slobodu i demokraciju bila glavni pokretač historijskog procesa

²⁴ Na te pokušaje upućuje i pismo od 9. XI 1943, koje potječe iz Stockholma (iz nepoznatog izvora), a odnosi se na pregovore W. Böhma s britanskim političkim krugovima i članovima vlada Istočne Evrope koje su se nalazile u egzilu u Londonu.

²⁵ Npr. »Allianz Hitler-Horthy-Mussolini« br. 100 i »The Confidential Papers of Admiral Horthy« br. 39a i b.

²⁶ Npr. »The Confidential Papers of Admiral Horthy« br. 38 i »Allianz Hitler-Horthy-Mussolini« br. 94.

u Albaniji od druge polovice XIX st. dalje. Odjek Oktobarske revolucije bio je velik i u Albaniji, a osobito je odjeknuo Dekret o zemlji; već ujesen 1920. započela je akcija protiv latifundija. Seljaci su prestali izvršavati obaveze, proglasili se vlasnicima zemlje koju su obrađivali i prešli u oružani napad protiv feudalaca i državne zemlje.

Iako građanska klasa nije bila sklona promjeni društvenog poretka, ipak je sudjelovala u demokratsko-revolucionarnom pokretu kao protivnik Zoguova nena-rodnog i diktatorskog režima. Revolucionarne snage su 10. VI 1924. oslobodile Tiranu. Ahmed Zogu sklonio se u Jugoslaviju, a neki od njegovih prebjegli su Grčku i Italiju. 16. VI 1924. sastavljena je demokratska vlada pod predsjedništvom Fan S. Nolia, koji je uskoro objavio svoj program, tražeći »ukidanje feudalizma« i »obnovu demokracije«.

Iako je pobjedonosna revolucija imala potpore kako u narodu tako i u među-narodnim demokratskim snagama, državni aparat i vojska još su uvijek bili u rukama reakcije. Autor ističe i ulogu engleskog ministra Ayersa koji je zahtijevao Nolijevu ostavku i poticao neprijateljsku politiku kraljevine SHS prema Albaniji. Zahvaljujući tim utjecajima, kontrarevolucionarne snage su 24. XII 1924. zauzele Tiranu i srušile demokratsku vladu Fan S. Nolia.

U vezi s lipanjskom revolucijom, Arben Puto obrađuje »Problem međuna-rodnog priznavanja demokratske vlade 1924. god.« U vanjskoj politici je Nolijeva vlada nastojala da uspostavi diplomatske i prijateljske odnose sa svim zemljama, a osobito sa susjednim državama. Međutim, od svih država jedinu je podršku dobila od Rima. Mussolini je, naime, vidio u njoj realizaciju talijanske imperijalističke poli-tike u Albaniji. Iako je bio sklon da je prizna, ipak se plašio da zauzme otvoreno stanovište u tom pitanju bez suglasnosti »savezničkih« vlada, pa u tom i jest razlog zbog kojeg je Rim predlagao da se ono riješi u okvirima međunarodne politike.

Suprotnosti između Rima i Beograda zbog njihovih imperijalističkih težnja u Albaniji postajale su sve oštrije. Stavovi ostalih vlada bili su različiti: stav Atene bio je nejasan, a London je smatrao Zogua jedinom garancijom za političku stabilnost Albanije. Isti je stav imao i Washington. Na osnovu držanja Beguim-Billecocqqa, službenog predstavnika Pariza u Albaniji, koji je odbijao svaki službeni odnos s vladom, Puto tvrdi da niti Francuska nije novu vladu nikada priznala. Samo ju je SSSR priznao i poslao u Tiranu Arkadija Krakovjeckog u rang u ministra, ali zbog žestokog istupa stranih vlada, a osobito engleskog poslanstva protiv nove vlade, sovjetski predstavnici su bili primorani da dva dana kasnije napuste Tiranu. Bez obzira na kratkotrajnost Nolijeve vlade, autor zaključuje da je ona bila nezavisna u vanjskoj politici, što potvrđuje i uspostavljanje diplomatskih odnosa sa SSSR-om.

Došavši ponovo na vlast 24. XII 1924, A. Zogu poduzeo je različite mjere protiv narodnog otpora radi učvršćenja svoga režima. O tim mjerama govori Mentar Belegu, »Prve mjere učvršćivanja vlasti A. Zogua 1925. god. i otpor naroda.«

Zogu se u vanjskoj politici oslonio na velike sile, osobito Italiju dajući joj velike koncesije. Da bi prikrio reakcionarni karakter svog režima, sazvaio je Ustavotvornu skupštinu i 21. I 1925. proglasio republiku. Socijalnu bazu republikanskog režima, konstatira Belegu, sačinjavali su begovi i plemenski prvaci u sjevernim i sjeveroistočnim krajevima Albanije. Protuzogističke težnje naroda manifestirale su se i za vrijeme izbora za općinske skupštine 1925. Taj se pokret razvio i u redovima emigranata — bivših ministara, političara i oficira — koji su sovjetskoj vladi uputili peticiju tražeći moralnu podršku. Autor zatim prikazuje suprotnosti između desnih oportunističkih Sotir Peci, Ali Kelcyra, Xhemal Bushati i Angjelin Suma, koji su 1925. osnovali organizaciju »Bashkimi Kombëtar« (Nacionalno Jedinstvo), oslanja-jući se na francusko-jugoslavensku politiku, pri čemu je jugoslavenska vlada i nov-čano pomagala, i Nacionalnog revolucionarnog komiteta (KONARA) koji je pomagala

Kominternu preko balkanske komunističke organizacije, a koja je, u stvari ponovni dolazak Zogua na vlast smatrala srpskom okupacijom Albanije.

Autor zaključuje da je rascjep unutar oportunističkih redova omogućio revolucionarnim emigrantima, okupljenim u KONARI, da nastave borbu protiv reakcionarnog režima, stranih imperijalista i šovinista.

U drugoj raspravi: »Zogistička politika otvorenih vrata 1925—1926«, M. Belegu, tvrdi da je i unutarnja i vanjska politika Albanije bila podređena međunarodnim odnosima, prvenstveno na Balkanu, a zatim i unutarnjim reakcionarnim snagama vladajuće feudalno-buržoaske klase. Najveće je koncesije dobila Italija. Ona je osnivanjem Nacionalne banke stekla ključnu poziciju u albanskoj privredi, što će joj omogućiti ne samo ekonomsko nego i političko potčinjavanje zemlje.

Potkraj 1926. strahujući da se Dukađinski ustanak od 20. XI 1926. ne pretvori u sveopći ustanak, Zogu se potpuno predaje fašističkoj Italiji i 27. XI 1926. priznaje tzv. Tiranskim paktom talijanski protektorat nad Albanijom. Prema tome, zaključuje autor, borba koju će albanski narod otada voditi, bit će uperena ne samo protiv Zogua nego i protiv fašizma u Albaniji.

Aleko Haxhi, »Nacionalna banka Albanije i njena protunarodna politika za vladavine Zogua«, prikazuje ekonomsko stanje Albanije u 2. i 3. deceniju XX stoljeća. On konstatira da je bankovni sistem u Albaniji počeo osnivanjem Nacionalne banke 13. III 1925, na osnovi ugovora između albanske vlade i grupe talijanskih financijera. Ona je bila samo jedna od važnih filijala talijanske državne banke. Da je tome tako, pokazuje i monetarna potčinjenost Italiji. Monetarni sistem imao je zlatnu podlogu. Garancija metalne konvertibilnosti sastojala se samo u jednoj trećini čitave emisije banknota. Ta se »trećina« u pretežnoj većini zasnivala u stranoj valuti i to prvenstveno talijanskoj. Prema tome, bazu monetarnog sistema nisu sačinjavali zlato i srebro, nego strana — talijanska — valuta, pa je takva ovisnost de jure predstavljala polukolonijalno stanje, a de facto kolonijalno.

U 2. pogl. Haxhi analizira politiku monetarnog optičaja. Prema njegovoj ocjeni, cilj je te politike bio: 1. da spriječi ekonomski razvoj Albanije, čime bi se stvorili uvjeti za njezinu potpunu kolonizaciju; 2. da se skupi rezerva dragocjenih metala — zlata i srebra; 3. da se stvore povoljni uvjeti i potrebne garancije za talijanski izvoz u Albaniju; 4. da se ograniči unutarnje tržište i pomogne neekvivalentna razmjena kao sredstvo kolonijalne eksploatacije.

Haxhi konstatira da su se talijanski interesi potpuno poklapali s interesima zogističke klike koja je htjela da: 1. sačuva feudalne i polufeudalne odnose u privredi; 2. da im služi kao jamstvo za inostrane zajmove koje je primila od fašističke Italije i s pomoću kojih se održavala na vlasti; i 3. da se osloni na monetu s visokom kupovnom moći koja će vladajućoj klasi osigurati što veće profite.

U 3. pogl. autor ispituje monetarnu deflaciju i restrikciju u kreditiranju. Općenito uzevši, kamate su sve do 1937. iznosile 8%, a prije svjetske ekonomske krize i 9%, što znači, da su u usporedbi s drugim balkanskim zemljama bile najviše.

Fašistička agresija Italije na Albaniju u stvari je bila logična posljedica ekonomske ovisnosti i potčinjenosti zemlje.

Viron Koka prikazuje »Agresiju fašističke Italije protiv Albanije 7. XI 1939. god. i otpor albanskog naroda protiv nje«.

Jedan od glavnih razloga zbog kojega se Mussolini žurio da napadne Albaniju bio je Anšlus Austrije i približavanje Njemačke Balkanskom poluotoku. Cianov je plan bio: postepeno ekonomsko i političko podvrgavanje Albanije; dioba interesnih sfera između Italije, Jugoslavije i, eventualno, Grčke; aneksija Albanije Italiji, što joj je i najviše odgovaralo. U vezi sa spomenutim događajima, konstatira autor, došlo je u Veneciji u lipnju 1938. do sastanka između G. Ciana i M. Stojadinovića. Posljedice toga sastanka pokazale su se za vrijeme čehoslovačke krize u rujnu iste godine, kada je jugoslavenski predstavnik u Tirani izjavio albanskom ministru vanjskih poslova,

Eqrem Libohovi, da će Jugoslavija u slučaju talijanske okupacije Albanije zaposjesti neke krajeve na sjeveru.

Politika grčke vlade prema Albaniji bila je mnogo umjerenija, i to zato, tvrdi autor, jer je Metaxasova vlada bila već profašistički orijentirana, a zbog unutarnje i vanjske nesigurnosti te općenite međunarodne situacije nije se ni mogla upustiti u avanturu.

Realizacija Cianova plana počela je već u Beogradu, kada je Stojadinović, smatrajući albanski problem jugoslavensko-talijanskim, tražio za Jugoslaviju Skadar i Taraboš, a Ciano je kao kompenzaciju ponudio Solun i izlaz na Mediteran. Autor konstatira da je Stojadinovićev pad 1939. pospješio i ubrzao okupaciju Albanije, i to bez sudjelovanja Jugoslavije.

Međunarodna situacija bila je povoljna za agresiju. Engleska se vlada nije uopće zauzela za Albaniju, a ministar vanjskih poslova Jugoslavije Hristić, koji je isprva tražio od talijanske vlade objašnjenje u vezi s albanskim pitanjem, izjavio je na kraju da je cilj talijanske okupacije u Albaniji samo stabilizacija mira na Balkanu.

Za razliku od tri prva sveska, rasprave četvrtog sveska, uz uvod redakcije, posvećene su proslavi dvadesete godišnjice oslobođenja zemlje. U njemu su većinom objavljeni referati koji su tom prilikom održani.

Ndreçi Plasari, »29. Novembar 1944. i pobjeda Socijalističke revolucije u Albaniji«, tvrdi da je NOB u Albaniji počela već u aprilu 1939. Diferencijacija snaga nastala je tek u jesen 1943. kada su se iz zajednice sa Narodnooslobodilačkim Frontom izdvojile reakcionarne grupe »Ballia« i »Legaliteta« te se zajedno s neprijateljem — Nijemcima stale boriti protiv svog naroda.

Druga etapa revolucije obuhvaća izgradnju zemlje. Međutim, pri tom se nisu upotrebljavale, kako autor ističe, socijalističke parole, pa štaviše ni 1945 i 1946, tako da je Partija radila u ilegalnosti. Taj rad autor ocjenjuje kao nedovoljan, a krivicu za to nalazi u stavovima i djelovanju »jugoslavenskih revizionista«, što se navodno očitovalo na plenumu u Berat. XI Plenum KP Albanije u rujnu 1948. i I Kongres KP Albanije potpuno su se ogradili od ranije faze izgradnje socijalizma u Albaniji. Na kraju autor konstatira da je Albanija ušla u socijalizam iz polufeudalnog i polukolonijalnog stanja, preskočivši fazu razvijenog kapitalizma.

Sliku poslijeratnog razvoja zemlje daje Hekuran Mara, »Izgradnja ekonomske socijalističke baze i neki osnovni problemi za potpunu izgradnju socijalističke Albanije«. Prema mišljenju autorice, danas je već izgrađena baza za daljnju industrijalizaciju zemlje, ali je za njenu realizaciju potrebno nekoliko faktora, među njima stanovništvo i prirodna bogatstva zemlje. Uzimajući u obzir prosječni porast stanovništva u posljednjih 20 godina autorica zaključuje da će 1980. Albanija imati oko 2,8 milijuna stanovnika. Poljoprivreda je osjetno napredovala. Prema autoričnim podacima, ona je 1963. porasla za 1,5 puta prema 1938. god.; dok je stanovništvo u razdoblju od 1951. do 1963. raslo prosječno svake godine za 2,9%, poljoprivredna proizvodnja povećavala se za 3,7%, dakle brže od stanovništva. Da bi se stimulirala poljoprivreda, u poljoprivrednim zadrugama se, počevši od 1964. nadnica isplaćuje u novcu.

Sali Merkaš, Borbe Narodnooslobodilačke vojske izvan granica zemlje 1944. god., govori o vojnim akcijama na Kosmetu, u Crnoj Gori, Makedoniji, Sandžaku i Bosni. Autor smatra da su se Albanci nalazili tada između dvije opasnosti: talijanskoga fašističkog terora i stava jugoslavenskih vlasti prema njima. Spominje da su se predstavnicima Srba, Crnogoraca i Albanaca sastali u prosincu 1943. i siječnju 1944. u selu Bujane kod Krasnice na Prvu konferenciju Narodnooslobodilačkog savjeta za Kosmet, na kojem su ponovo osuđene parole »Ballia Kombëtar« i srpsko-crnogorskih šovinista. »Između ostalog, konferencija je u rezoluciji izjavila: »Albanski Ballisti su s imenom, Velike Albanije' vodili istu politiku kao i dražinovci s imenom, Velike Jugoslavije'«.

U daljnjem izlaganju autor govori o borbama albanske vojske prilikom oslobođanja Peći, Junika, Đakovice i Prizrena. U borbama, koje su trajale 35 dana, učestvo-

vale su III i V brigada. Na početku studenoga 1944. stanje na Kosmetu ušlo je u drugu fazu: u borbu za oslobođenje ovih područja.

Albanskom historijom na prijelomu XVIII i XIX st. bavi se Ligon Mile, Diplomatski odnosi Ali-paše Tepelene s Francuskom i Engleskom od 1797—1808. god., služeći se pri tom neobjavljenom građom iz pariških arhiva.

Pisac konstatira da je Ali-pašina ličnost, prema inostranoj historiografiji, vrlo protivurječna. Iz Janine, centra južne Albanije, on je unutarnju politiku vodio u znaku kompromisa između feudalizma koji se raspadao i kapitalizma koji je nastajao, a uz to je išao za potpunim otcjepljenjem od Turske. U tom smislu nastojao je uspostaviti dodir s Rusijom, predlažući petrogradskom dvoru vojnu suradnju u borbi protiv Turske pod uvjetom da bude priznat kao apsolutni vladar i upravitelj Albanije. Ruska diplomacija je naprotiv, kako autor tvrdi, išla za tim da njegovu moć oslabi.

Njegova lukavost i diplomatska vještina pobudile su interes Francuske. Nakon što je istakao značenje francuske pobjede nad Austrijom 1797, autor ističe Ali-pašin pokušaj da uspostavi vezu s Napoleonom. Međutim, njegovi su planovi bili uzdrmani nakon Amienskog mira 1801. kada se on okreće prema Engleskoj. To je uradio zbog toga jer je uočio dalekosežne namjere Napoleonove politike na Balkanu i osjetio u njima opasnost za svoju nezavisnost. Zato je i poveo albanske feudalice protiv Francuske i potpuno se orijentirao prema Engleskoj. Tom preorijentacijom prema Londonu Janina je postala centar engleskih agenata i putnika, među kojima je bio i pjesnik Byron. Borba Ali-paše Tepelene protiv Turske za stvaranje jedinstvene i nezavisne države, zaključuje autor, predstavlja svjetlu stranicu stoljetne borbe albanskog naroda za slobodu i nezavisnost.

S područja povijesti umjetnosti Theofan Popa, Srednjovjekovna Glavenica i današnji Balš, pokušava da na osnovu izvornih podataka ubicira staru biskupiju Glavenicu u kojoj je djelovao Kliment Ohridski (886—916). Suprotno M. Stričeviću i K. Matievu, koji Glavenicu smještaju blizu Ohrida, Popa je smješta na današnjem mjestu Balš, u južnoj Albaniji, između Berata i Vlore.

Dhorko Dhamo, Crkva sv. Marije u Deji, prikazuje detaljno freske i ikone u toj crkvi, čiju gradnju datira s XII stoljećem.

Hëna Spahiu, Iskapanja 1961. g. u nekropoli Kalaja u Dalmacës iz kasnoga srednjeg vijeka, dolazi do zaključka da je stanovništvo nekropole potjecalo iz najstarijih vremena i da je živjelo u tim krajevima u srednjem vijeku. Prema tome, autorica zaključuje da su Albanci potomci Ilira.

U rubrici »Dokumenti i materijali«, časopis donosi još neobjavlenu građu o »Političkoj i vojnoj djelatnosti Kara Mahmud Škodre 1782—1791«. Jusuf Alibari, Avni Rustemi pred istražnim sucima Francuske lipanj—studen 1920, opisuje držanje Avni Rustemija pred istražnim organima francuskih vlasti nakon što je ubio Esad-pašu Toptanija u Parizu. Llambi Vaskë Jorgji priopćuje bilješke iz dnevnika koje se odnose na djelatnost organizacije »Vatra« (Ognjište) u veljači—kolovoza 1920. Ta je organizacija osnovana u početku 1918. od panalbanskog saveza iz Amerike i drugih albanskih udruženja; cilj joj je bio da sakuplja novčanu pomoć za slanje delegata u Evropu i da sastavi grupu albanskih dobrovoljaca koji bi u svojstvu »civilne garde« došli u Albaniju kadgod bi njena državna nezavisnost bila ugrožena. — Petraq Pepo objavljuje »Građu za povijest Himarskog kraja u god. 1785—1788« i »Materijal za Himarsku krajinu i Skadar od 1787—1788«, sakupljen u Državnom arhivu u Beču. Osim podataka za mjesnu historiju, ova građa sadržava vrijedne vijesti o borbi albanskog naroda protiv Turaka i o politici Josipa II u Albaniji. — Uz duži prikaz razdoblja u kojem je živio i djelovao Kostadin Berati, autor Stavri Naçi daje prijevod i fotokopiju »Bilježaka dnevnika u rukopisu od Kostadina Berati«. One obuhvaćaju razdoblje od 1764—98. i detaljno prikazuju rat između Kurt Ahmed Paše i Mahmud-paše Skadarskog.

Rubrika: »Bibliografija i kritika« obiluje prikazima knjiga koje se odnose na albansku prošlost.

Zef Prela osvrće se na podatke o Albaniji u djelu M. Paulove: »Balkanské války 1912—1913 a český lid«, Praha 1963. On se ne slaže s tvrdnjom autora da je pred početak Balkanskog rata postojala kod Albanaca latentna nacionalna svijest, nego smatra da je ta svijest postojala mnogo prije jer inače se »ne bi mogli shvatiti veliki narodni pokreti, ustanci 1878—1881. godine i Prizrenska Liga«. Prema njegovu mišljenju, ne bi se moglo dokazati ni to da je nezavisnost Albanije bila djelo Austrije.

Govoreći o stavu Porte prema ustaničkim pokretima Albanaca 1912. Paulová piše da su oni primorali Portu da usvoji njihovih 14 tačaka i da Albaniji na taj način garantira djelomičnu nezavisnost. Budući da se to dogodilo na početku Balkanskog rata, to bi značilo da su saveznici tretirali Albaniju kao turski teritorij. Prema tome, zaključuje recenzent, saveznici su bili primorani da okupiraju Albaniju i da je raskomadaju. Recenzent se, ponegdje s oštrinom koja nije opravdana, zadržava i na drugim mjestima ocjenjivane knjige. S pravom ističe albansko obilježje Skadra i njegove okolice nasuprot historijskim i ekonomskim interesima Crne Gore, a zamjera autoru i to što nije uzeo u obzir stanovište Rusije prema balkanskoj krizi i postanku Balkanskog saveza, kao i osudu imperijalističkih težnja na Baselskom kongresu II Internacionale (1912).

Važan je osvrt Injaca Zamputi o knjizi Angela Tamborre, Gli statuti Italiani, L'Europa e il problema turco dopo Lepanto, Biblioteca dell'Archivio storico Italiano XIII, 1964. Recenzent ističe da je taj rad velik prinos proučavanju turskog problema u drugoj polovici XVI stoljeća. Dobra strana knjige je što objavljuje nove dosada nepoznate arhivske dokumente. Ipak, autor nije u cjelini zahvatio problem, napose što se tiče uloge Albanaca, iako o tome ima objavljenih dokumenata od L. M. Ugolinia (»Stranice Mletačke povijesti«) i Fr. Lenormonta (»Turci i Crnogorci«). Citirajući jedan dokument od 3. II 1607, u kojem Mark Gjini, albanski kapidan, piše drugom albanskom kapidanu, Nikolli Markajshinu, da se »s mojim naporima veličaju Slaveni, a nama se ne daje počast koja nam pripada«, recenzent želi istaći da je Albanija igrala važnu ulogu potkraj XVI i na početku XVII stoljeća.

U rubrici: »Naučni život« nalazi se sažet prikaz »Naučnog skupa historijsko-lingvističkog Instituta u čast 20-godišnjice oslobođenja Albanije«, na kojem je podnesen velik broj referata iz različitih razdoblja albanske prošlosti, s vrlo živom diskusijom.

»Studime Historike« imaju po koncepciji i sadržaju sve karakteristike znanstvenog časopisa. Objavljene rasprave, izrađene na osnovi arhivskog i drugog dokumentarnog materijala, doprinijet će, bez sumnje, boljem poznavanju povijesnog razvoja Albanije, daljnjem razvoju njene historiografije, a — može se slobodno reći — i historijskoj nauci uopće, ukoliko ona proučava probleme Balkanskog poluotoka i jugoistočne Evrope.

Zef Mirdita

HISTORIJA E SHQIPERISE 2, Tirana 1965, str. 897, u redakciji Stefanaq Pollo, Aleks Buda, Kristo Frashëri, Jusuf Alibari. Tekst napisali: Aleks Buda, Kristo Frashëri, Stefanaq Pollo, Jusuf Alibari i Ndreçi Plasari.

Otkako je 1959. izašao prvi svezak ove sinteze »Povijesti Albanije« (usp. HZ XVIII, 1965, 399—400) bilo je potrebno šest godina intenzivnog rada povjesničara u Institutu za povijest i jezik u Tirani i mnogih javnih diskusija prosvjetnih i kulturnih radnika Albanije na terenu, da se pojavi i drugi svezak »Hist. e Shqip.« U odnosu na prvi, taj je svezak s 818 strana teksta, 170 slika i 21 historijskom kartom, opsežniji, iako obuhvaća razdoblje od svega 105 godina, tj. od 1839.—1944.

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

GODINA XXI—XXII

1968—69

Redakcioni odbor

IVAN KAMPUŠ
OLEG MANDIĆ
BERNARD STULLI
JAROSLAV ŠIDAK

Glavni i odgovorni urednik:

JAROSLAV ŠIDAK

IZDAJE
POVIJESNO DRUŠTVO HRVATSKE
ZAGREB